

Két testvér

A tehetség a sors rejtélyes ajándéka – kivált a zenei talentum, s azon belül is az a fajta, amely nem interperetációs, hanem alkotó jellegű. Ha végigtekintünk a zenetörténet nagy komponistáin, és nem önmagukban, hanem családjuk összefüggésébe helyezve szemléljük őket – ha tehát azt is számításba vesszük, ki volt apjuk, anyjuk, kik voltak a nagyszülők, mivel foglalkoztak a gyerekeik, unokáik –, meglepően diffúz képet kapunk: feltűnően hiányzik a világosan kirajzolódó tendenciáknak az a rendje, amelynek alapján módunk lehetne általános érvényű megfigyeléseket megfogalmazni. Más szóval: mindenre bőven kínálkozik példa, de mindennek az ellenkezőjére is.

Megfigyelhető néha a tehetség dinasztikus megjelenési formája, amikor egy család több generációján át, tartósan tapasztaljuk a különleges alkotóerejű személyiségek jelenlétét (Bachok). Ez azonban nem gyakori, sok esetben az a jellemző, hogy a tehetség szinte a semmiből bukkan elő: az apa és az anya legfeljebb szerény képességeket mutat fel, fiuk azonban már a zenetörténet meghatározó remekműveit írja. Aztán az egész tünemény egy-két generáció elteltével úgy foszlik semmivé, ahogy megjelent: a nagy alkotó gyermeke már legfeljebb behatárolt képességű zenesz, unokája meg olyan átlagember, amilyenből tizenkettő egy tucat.

És mi a helyzet a testvérekkel? Ez az egyik legizgalmasabb kérdés. Ugyanazoktól a szülőktől származ-

nak, ugyanabból a génállományból jut mindkettőjüknek, mégis az esetek többségében az egyikből úgy lesz korszakos jelentőségű alkotó, hogy mindeközben a vele „közös alomból” származó, vele együtt nevelkedő, ugyanazt a légkört magába szívó másik semmi maradandót nem hoz létre. Ha művész lesz, akkor közép-szerű, de leggyakrabban polgár válik belőle, köznapi lény, aki a művészetnek legfeljebb befogadója, de nem alkotója.

Vannak ritka, különleges kivételek. Ilyen a Haydn testvérpár példája a bécsi klasszika történetében. A kevésbé tájékozottak csak Joseph Haydnról (1732–1809), *A teremtés*, a *Nelson-mise*, a páratlan gazdagságot elénk táró szimfóniák, vonósnégyesek, zongoraszonáták megalkotójáról hallottak, a zeneileg műveltebbek azonban tudják, hogy öt évvel fiatalabb öccse, Michael (1737–1806) is jelentős zeneszerző volt. Apjukat, a rohraui bognármestert lelkes népzeneészként ismerték: magától megtanult hárfán játszani, és arra törekedett, hogy fiai zenei képzésben részesüljenek. Ezért küldte előbb Josephet, majd Michaelt is fúszoprán-nak Bécsbe, a Stephansdom kórusába, ahol mindketten Georg Reutter irányításával tanulták meg, mi a zene (és a koplalás). Felnőttkori karrierjükéről tudjuk, hogy Joseph minden idők egyik legnagyobb zeneszerzőjévé lett, aki előbb az Esterházyak szolgálatában állt, majd életének későbbi szakaszában fényes londoni és

párizsi diadalokat aratott, hogy idős éveit már Európa legnagyobb zenei tekintélyeként töltse Bécsben, immár minden főúri szolgálat terhétől megszabadulva.

Michaelnek más sors jutott: miután a mutálás miatt bátyjához hasonlóan ő is kikerült a Stephansdom kórusából, előbb rövid ideig Nagyváradon szolgált a püspöki zenekar karmestereként, majd 1762-ben Salzburgba, a hercegérsek udvarába került, ahol a zenekar koncertmestere lett. Hűséges muzsikusként negyvennégy évet töltött salzburgi szolgálatban, ez idő alatt gazdag életművet hozva létre vokális és hangszeres, egyházi és világi kompozíciókból. Mivel Mozart Salzburgban született és nevelkedett, és 1781-ig általa nem különösebben szeretett szülővárosának konzervatív közegében élt, Michael és Wolfgang ismerte egymást, és Mozart (aki Joseph Haydnal is barátságban állt, vonósnyégyesetek is együtt) dokumentáltan nagyra becsülte Michael Haydn művészetét, némely műveire – egyháziakra és világiakra egyaránt – hatott is a fiatalabb Haydn komponálásmódja.

A hangversenyélet szinte soha nem kényezteti a zenehallgatókat azzal, hogy egyazon hangversenyen, egymás társaságában prezentálja a két Haydn zenéjét. Pedig az ötlet nemcsak kézenfekvő, de rendkívül izgalmas is, hiszen magasrendű és tanulságos szórakozás lehetőségét rejti magában. Ez a lehetőség valósult meg a *Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara* és *Gyermekkórusa* (karigazgató: *Walter Judit*) hangversenyén, amelyen *Zemlényi Eszter*, *Ducza Nóra* és *Meláth Andrea* szólóénekeivel, *Borsódy László*

trombitaművész közreműködésével, a budapesti közönség által régóta ismert, kiváló osztrák karmester, *Martin Haselböck* (1954) vezényletével Michael és Joseph Haydn műveit hallhattuk.

Az első részben Michael Haydn művei szólaltak meg. Azon túl, hogy a műsort a koncert alapkonceptiója szerint a két testvér zenéje alkotta, az elképzelést kiegészítette egy ennél is konkrétabb mozzanat: az estet *Hangverseny az aprószentek emlékére* címmel hirdették, mivel a szünet előtti műsor részben két olyan alkotás hangzott el – egy mise és egy vesperás –, amelyeket Michael Haydn az aprószentek (az Újszövetség szerint a Jézus születését követően Heródes által meggyilkoltatott gyermekek) ünnepére, annak liturgiájába illeszkedve komponált. Ezzel is magyarázható, hogy mindkettőben gyermekkórus szólal meg, s a felnőtt énekkar hangzását ilyenformán ez a hangverseny mellőzte. Úgy tartják, hogy a koncertet nyitó *Missa sub titulo Sancti Leopoldi pro festo Innocentium* volt Michael Haydn utolsó befejezett műve. A kompozíciót a salzburgi katedrális fiúkórusának írta, ezt megelőzően pedig már több mint harminc latin és német nyelvű darabot komponált „az ő kedves kórusfiú” számára. 1805. december 22-én fejezte be a művet (az aprószentek ünnepét december 28-án tartják). Michael ekkor már hosszabb ideje beteg volt, és a francia megszállás következményeitől is szenvedett. Az első rész másik liturgikus darabja a szünet előtt elhangzott *Vesperae pro festo Sanctum Innocentium* volt. A két egyházi kompozíció között egy versenymű, a virtuóz *C-dúr trombitaverseny*

adott ízelítőt Michael Haydn tevékenységének másik fejezetéből, a világi kompozíciókból. A szünet után Joseph Haydnt két olyan mű képviselte, amely illett a hangverseny témájához, a meggyilkolt aprószentek ünnepének komolyságához: először a *Krisztus hét szava a kereszten* című kompozíció három tétele hangzott el, majd az *e-moll („Gyász”) szimfónia* zárta a programot (Hob. I:44).

Milyen tanulságokat kínált az öt mű egymás társaságában történő megszólaltatása, milyenek találhattuk egymással összehasonlítva Michael és Joseph Haydn zenéjét? Kezdjük azzal, hogy a kétféle megszólalásmód jelentősen eltér egymástól. Michael Haydn most hallott műveit egyszerűség, ártatlan tisztaság és nemes naivitás jellemzi. Az egyházi kompozíciók megfogalmazásában világosan érezhető, hogy a zeneszerző fegyelemmel illeszkedik a liturgikus hagyományba, rövid művet ír, az egyes tételek kidolgozásában nem törekszik – mert nem törekedhet – a szövegi tartalmak olyan fokú, illusztratív részletezésére, amelyet azok a komponisták engedhettek meg maguknak, akiknek módjuk volt a liturgikus kötöttségektől megszabadulva, „önmegvalósító gesztussal” alkotni vallásos műveket. Itt más a helyzet: Michael Haydn azt mutatja meg, milyen az, amikor egy jelentős művész „gúzsba kötve táncol”. (Ahogy Goethe a *Natur und Kunst [Természet és művészet]* című szonettben írja: *In der Beschränkung zeigt sich erst der Meister* – korlátok közt mutatkozik meg a mester.) A trombitaverseny elegáns, kollokvialis hangú bécsi klasszikus zene, világos tónusokkal és mutatós virtuozitással.

Michael és Joseph Haydn művei között a hangversenyen érzékelhető volt a formátumkülönbség: Michaelt szerényebb gesztusvilágú és dimenziójú darabok képviselték. Az eltérő formátum azonban nem jelent eltérő minőséget: Michael gördülékeny fogalmazásmódja mögött a kor zenei köznyelvének és eszköztárának magas fokú birtoklása érzékelhető. Joseph Haydn két műve – pontosabban az egyiknek néhány részlete, a másiknak egésze – azt mutatta, hogy ő más súllyal fogalmaz, más a nagyságrend és más az eredetiséghez fűződő viszonya. Ez részben összefügg azzal, hová helyezte őt (és persze öccsét) az élet. Michael olyan közegben dolgozott, ahol meghatározó volt a konvenció, az alkalmazkodás, ahol tehát kevéssé lehetett újítani. Joseph viszont a választékos arisztokrata ízlést szolgálva egyenesen követelményül kapta sorsától az eredetiség feladatát: újat, újabbat és még újabbat kellett teremtenie, és valóban: egész életművét, annak minden zugát kitölti az originalitás.

Lehetne ezek után olyan minősítésekhez folyamodni, hogy Joseph nagymester, Michael kismester, Joseph a kontinens, Michael a provincia – de ezek a sarkított megfogalmazások félrevisznek. Mert bár a nagyságrend különböző, a kultúra, a mesterségbeli tudás és az ízlés Michaelnél is felsőfokon van jelen s válik a művek alkotóelemévé. Az előadások hibátlanul érzékeltették a művek jellegét és a közöttük mutatkozó különbségeket. Döntő tényezője volt a sikernek Martin Haselböck, az osztrák polihisztor-muzsikus érzékenysége, kultúrája, árnyalt gondolkodása és stílusismerete. A Magyar Rádió Gyermekkorusa világos tónus-

sal, a művekhez ezúttal különösen illő ártatlan tisztasággal énekelt, az énekes szólisták teljesítménye illeszkedett a darabok követelményrendszerébe. Borsódy László trombitajátéka a régi zenében jártas muzsikussal otthonosságával tárta fel előttünk a versenymű elegánsan választékos tartalmait. A Rádiózenekar kulturáltan és a karmester intelligens part-

nereként vett részt a két Haydn zenei világának felvázolásában.

Michael és Joseph Haydn művei a **Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és Gyermekkórusa** előadásában, közreműködött, **Borsódy László** (trombita), **Zemlényi Eszter**, **Ducza Nóra** és **Meláth Andrea** (ének), karigazgató **Walter Judit**, vezényelt **Martin Haselböck**. Zeneakadémia, nagyterem, 2019. január 15.

rol-rol

Vadas József

Nyílt egyetem záródó térben

1980-ban ösztöndíjasként Le Corbusier munkásságát kutattam Párizsban. A könyvtárba vezető úton nap mind nap át kellett haladnom a francia főváros egyik legpatinásabb kerületén, a Marais negyeden, amely a két világháború között már olyan lepukkant állapotban volt, hogy Le Corbusier bontást és helyére hipermodern felhőkarcolókat javasolt. Elképzelését a kortársak szerencsére túl merésznek és költségesnek ítélték. Mire ugyanis további romlása következtében elkerülhetlenné vált a városrész felújítása, gyökeres urbanisztikai fordulat következett be a revitalizáció gondolatának térhódításával. Magam már ennek az akkor általánossá váló (számomra revelációt jelentő) elképzelésnek a gyakorlatával szembesültem. Az olykor több száz éves palotákat korszerűsítették, az esetleg csak múlt századi házak homlokzatát pedig hatalmas gerendákkal megtámasztották, s a valósággal kibelezett régi helyébe a jelen követelményeit teljesítő új épületet alakítottak ki.

Aligha ilyen vagy akár csak hasonló fejlesztés víziójával telepedett meg a Central European University Budapesten, a világörökség részét képező belváros egyik műemléki védettségű épületében a kilencvenes évek elején. Vásárolhatott volna telket a város szélén, építhetett volna merőben új campust sok más területen is. De itt rakott magának fészket. Immár több mint negyedszázados története ily módon ritka látványos illusztrációja a hovatovább egész városok vagy történelmi városrészek megújítására képes és nálunk is gyökeret eresztett korszerű építészeti gondolkodásnak.

A Közép-európai Egyetem gondolata – a régió felzárkóztatásához/ demokratizálódásához elengedhetetlen új vezetógarnitúra kinevelésével – a nyolcvanas évek második felében vetődött fel, az Open Society Foundation szervezésében tartott dubrovniki nyári egyetem kurzusain, a szocialista országokból érkező értelmiségiek körében. Megvalósításához Soros György a berlini fal

leomlását követően látott hozzá. A leendő intézmény helyszínéül elsőnek Pozsonyt szemelte ki, a régió amolyan stratégiai középpontjában, ahová az is vonzotta, hogy közel fekszik Bécshez. Terve azonban az 1989-es bársonyos forradalom után megghiúsult. Nézetkülönbség mutatkozott már abban is, hogy a szlovák illetékesek a természettudományok oktatását szorgalmazták volna, az alapítvány viszont a társadalomtudományokat preferálta. Amikor pedig kiderült, hogy az egyetem esetleg abban a vár tövében álló szocmodern épületben rendezkedne be, amelyet a Csehszlovákiából épp akkoriban kiváló Szlovákia leendő parlamentjének szántak, a Štúr Egyesület a kutatás békés légkörét veszélyeztető nacionalista indulatokat gerjesztett. Székhelyként ekkor Prága jött szóba, már csak azért is, mert az Andrásfalvy Bertalan művelődési és közoktatási miniszterrel 1990-ben aláírt megállapodás ellenére az Antall-kormány sem mutatott egyértelmű jóindulatot a kezdeményezés iránt. Újabb fordulat akkor következett, amikor 1992-ben Václav Klauz választották cseh államfővé, mert jelentősen csökkentették az egyetem támogatását. S mivel időközben Soros magyarországi híveinek sikerült a Lipótvárosban alkalmas ingatlanra lelniük, és Kupa Mihály pénzügyminiszteri jóváhagyásával elfogadható árban megegyezni, a CEU végül alapítójának hazájában lelt otthonra.

A Nádor és a Zrínyi utca sarkán álló klasszicista palotát a Festetics család számára tervezte Pollack Mihály pályája zenitjén, 1830 táján. (Pontos készültét nem ismerjük.) Kapcsolatuk jóval korábbi: a még fi-

atal építész 1803-ban nyaralót, 1810 körül Dégen kastélyt emelt a megbízásukból. Leendő palotája számára gr. Festetics Antal 1813-ban vásárolta az üres telket az akkor már gyarapodó városrészben. A környék fejlődése a mai Szabadság tér helyén állt kaszárnya és börtön, az úgynevezett Újépület 1786-os építésével vett lendületet, három évvel később a területre már a majdani Bazilika és az Erzsébet tér helyét is kijelölő rendezési terv készült, négyzettrácsos utcahálózattal. 1795-ben Hild József újabb rendezési tervet készít, utóbb számos házat tervez ide (Zrínyi utca 4. és 9., Mérleg utca 9. és 11., Október 6. utca 3. és 5., Akadémia utca 3., Nádor utca 5., 13. és 18.). A jelentős pusztítással járó 1838-as árvíz után a Lipótvárosból fokozatosan kiszorulnak az ipari létesítmények, helyüket lakóházak és közintézmények foglalják el, így a terület 1870 és 1914 között teljesen beépül.

A mindössze kétemeletes Festetics-palota reprezentatív épületnek készült, és az is maradt. Első bérlői ügyvédek és bankok, a kiegyezést követően pedig a Pénzügyi Központ költözik falai közé. Az államosítás is csak a tulajdonosát változtatta meg, nem a rangját. 1948-ban a Gazdasági Főtanács (Rákosi Mátyás volt a vezetője) lakta, az ötvenes években a katonai hírszerzés és az ÁVH egyik részlege működött itt, a békésebb Kádár-korszakban az Országos Tervhivatal irodái, majd külkereskedelmi vállalatok kaptak benne helyet. Noha súlyosabb háborús károk nem érték, a rendszeres renoválás híján addigra már igencsak lelakott palotában a CEU felújításba kezdett Ágostházi László tervei alapján. A helyreállítás után immár eredeti

szépségüket mutatják Pollack épületének visszafogottságukban is ünnepléses közösségi terei: a fülkés kerek előtér és az ugyancsak üvegkupolával koronázott nyolcszögletű csarnok a földszinten. Dór és jón oszlopos lépcsőház vezet az emeletre, amelynek fő ékessége a pilaszteres díszterem – stukkókkal koronázva az oldalán, freskóval a mennyezetén. Ebben a patinás miliőben található a rektorátus, a többi helyiség elsősorban kivételes/ünnepi alkalmak helyszínéül szolgál.

Időközben ugyanis az egyetem berendezkedett a Zrínyi utcai szomszéd ház két alsó szintjén, és megvásárolta háztömb másik oldalán (Október 6. utca 12. sz.) levő ingatlant is. Az utcáról csak a Kovách István tervei alapján 1973-ban emelt volt Hungarocoop-székház bronzra eloxált hullámos alumíniumhomlokzata látszik; csak érdekességként jegyzem meg, hogy az egykori tulajdonos orosz partnere történetesen Le Corbusier moszkvai Centroszozjuz-épületében működött. Mögötte az udvari telekre a palota helyreállításával párhuzamosan Iványi László tervei (1994) alapján felhúzták az egyetem lendületes alaprajzú modern tömbjét, és kialakították a palotából átjárást létesítő traktusát. Így indulhatott meg az oktatás 1995-ben.

Az első évfolyamról nem sikerült adathoz jutnom; de a fejlődés dinamikáját jelzi, hogy a hallgatók száma a második és a harmadik akadémiai évben egyaránt negyven százalékkal bővült. Ez a fejlődés indokolta a Nádor utcai szomszéd ház (11. sz.) megvásárlását 1997-ben. Egykor szintén a Festetics család tulajdonában állt, s 19. századi elődének helyén, 1914–15-ben emelték

a Jánszky Béla–Szivessy Tibor páros késő szecessziós tervei alapján. A két alkotó a magyar építészetet Lechner szellemiségében megújítani kívánó kör neveltjeként talált egymásra, noha munkáikon idővel mind a folklorisztikus, mind az art nouveau-s elemek visszaszorultak. Miként számos későbbi bérházukon, már itt is a funkció és a szerkezet finom érvényesítésére törekedtek; inkább csak az erkélykorlátok indás-tulipános díszítőelemei, valamint a mezzanin és az első emelet között Moiret Ödön dekoratív fali domborművei tanúskodnak eredendő vonzalmukról. Az ingatlan két háború közötti sorsáról érdemleges feljegyzés alig akad, ha csak az nem, hogy egy ideig Jánszky is ebben a házban lakott. Az államosítás után beépítették a tetőteret; szintén külkereskedelmi vállalatok működtek benne, míg a CEU ide nem költözött. Itt is fontos szempont volt a műemlék megőrzése: az új funkció megkívánta szükséges átalakításokat követően 2007-ben eredeti formájában helyreállították a homlokzatot.

A Nádor utca további két szomszéd ingatlanját 2010-ben szerezte meg a folyamatosan gyarapodó és helyszűkével küszködő CEU. Mindkettőt Hild József építette. A 13. sz. házat 1841-ben Vay János földbirtokosnak tervezte, a földszintjén téglaboltozatos üzletekkel, az első emeleten a tulajdonos otthonával, főntebb szerényebb bérlakásokkal. A kétemeletes házat a harmincas években ötszintesre bővítették. 1941-től az Értékforgalmi Bank, utóbb a Tervhivatal, végül a Transelektro otthona, a rendszerváltáskor az egykori belsőket végleg eltüntetető szálloda lett belőle. A csak valamivel fiatalabb

másik régi épületnek még szomorúbb a sorsa: már a második világháború előtt olyan rossz állapotban volt, hogy szóba került az elbontása. Az ostrom során tovább pusztult, valamikor a hatvanas években építették át a Tervhivatalnak jellegtelen homlokzattal s nyilván hasonlóképp értéktelen belsővel. (Az előbbiről van fotó, az utóbbiról nincs.) Akárcsak a műemléki részek, ezek sem oktatási intézménynek készültek, zökkenőmentes használatuk nehézségbe ütközött. Ezért az egyetem merész lépésre szánta el magát. A hat (részben helyreállított, részben megújítandó) épület jövőjének mint egységes komplexumnak a megtervezésére 2011-ben campusfejlesztési pályázatot hirdetett előbb hazai építészeknek, majd a kört nemzetközi irodákkal kibővítve.

A pályázatról a nyilvánosság számára hozzáférhető formában nem sok tudható. (A szakma internetes fóruma sem számolt be róla.) Ami tény: 79 munka érkezett, a második fordulóra 18 maradt versenyben, aztán már csak négy, végül két javaslat közül döntöttek. Az egyik egy angol iroda (az FCB Studio, magyar partnere Csomay Zsófia), a másik egy ír tervezőpáros (hazai társuk a Teampannon). Baross Pál, a fejlesztési projekt vezetőjeként utóbb így foglalta össze a történeteket: „Közel nyolcvan pályázat érkezett. Majdnem mindegyiknek az volt a koncepciója, hogy erősen belebontani a meglévő szerkezetbe, mondván: ezek lakóházak, nehéz belőlük tantermet, könyvtárat, auditoriumot kialakítani. Volt viszont egy pályázó, a végül nyertes ír házaspár, akik csak annál a teleknél javasoltak bontást, ahol a telek beépítési lehetőségei nagyob-

bak voltak a meglévő épületnél.” De nem önmagában a múlt respektje miatt kapta a megbízást Sheila O'Donnell és John Tuomey, akik közös munkájuk kezdete (1988) óta számos rangos nemzetközi elismerést és egyetemi meghívást (a Harvardtól a Princetonig) tudhatnak maguk mögött. Egy épületet (Nádor utca 15. sz.) ők is ledózeroltak, a mellette levő másikat (Nádor utca 13. sz.) pedig szinte kibeletzték. Noha ez utóbbi ódon homlokzatát, boltozott alagsorát és kovácsoltvas kapuzatát megtartották, a helyükön csaknem negyvenezer négyzetméternyi felületen így is látványában és műszakilag egyaránt (többek között a Siemens automatikusan temperáló rendszerével) minden elemében-részletében mai épületet alkottak. Amely a korát és karakterét (tömegét, stílusát) tekintve igencsak vegyes konglomerátumot úgy fogja össze, hogy hangsúlyos homlokzatával a CEU vitathatatlan főbejárataként is szolgál.

Nem kevésbé értékelendő a páros kreatív kompromisszumképessége, mert az Országos Tervtanács 2013. januári bírálata nyomán a vitatott pontokon (a homlokzat és a tetőzet erőteljes plaszticitásán a környezetbe illeszkedés érdekében) enyhítve is megőrizték eredeti elképzelésük karakteres értékeit. Munkájuk eleve azzal érdemelte ki a zsűri elismerését, és vált mára a belváros egyik nevezetességévé, hogy egyértelműen 21. századi épület dacára messzemenően igazodik a város egészében 19. századi arculatához. Volt benne gyakorlatuk, mondhatjuk; az iroda honlapján több olyan oktatási intézmény szemlélhető, amely kényes történelmi városrészben helyezkedik el. (Ilyen Londonban a School of

Economics Student Center, Corkban a St Angela's College.) Csakhogy ők nem rutinból dolgoztak. Miközben rendszeresen (félszázszor) ide utazva folyamatosan konzultáltak a majdani használókkal, alapvetőnek tartották, hogy megismerjék Budapest építészeti örökségét és annak filingjéből ihletet, karakteres megoldásaiból konkrét ötleteket merítsenek terveikhez. Ilyen a hall közepéről az emeletre felvezető majdnem csigalépcső, meg az is, hogy a Nádor 13. földszintjén a 19. századi boltos terek restaurált téglarchitektúráit a teljesen új szárny falán is megidézik. A többszörösen megtört főhomlokzat, amely ugyancsak az ő választásuk nyomán kapott hazai mészki burkolatot, a Duna másik oldaláról a Vigyázó Ferenc utcán át nézve szervesen illeszkedik a historizáló környezetbe. Hasonló szerepet tölt be a tetőterasz, amelyről az egész város panorámája feltárul, és ezáltal az épületet a nagy egész részévé teszi. A részletekről nem is szólva, minthogy az építészek a kivitelezés minden apró mozzanatát felügyelték (magyar partnerük, személy szerint Hidasnémeti Máté közreműködésével). Nem egy csomópont esetében jó tucatnyi elem funkcionális-esztétikai szempontból egyaránt aggályos szinkronizálásáról kellett a high-tech lehetőségein belül szinte kézműves igényességre valló egyedi megoldással gondoskodni.

Az intézmény azonban jóval több egy bravúros új épületnél (benne univerzális előadóteremmel és ötszintes pompás könyvtárral) vagy néhány patinás tömb hiteles felújításánál. Nem a méretével tűnik ki, persze; mintegy másfél ezer hallgatójával és négyszáz (felerészben főál-

lású) oktatójával még Magyarországon is legfeljebb a középmezőnybe tartozik. A nívója ad neki jelentőséget. Őt tudományterületen (politika, szociálpolitika, szociológia, történelem, filozófia) a világ legjobb száz egyeteme közé tartozik. Mindezen túl szimbólummá is lett. Az oktatás szabadságának/a szabad oktatásnak a jelképévé emelkedett azóta, hogy a kormány 2017 áprilisában érezhetően a CEU-ra szabva módosította a felsőoktatási (azóta a közbeszédben csak lex CEU-ként emlegetett) törvényt. Halványan megkérdőjelezve, utóbb elbizonytalanítva létét, végül szinte ellehetetlenítve a képzés szellemiségével a nyílt társadalom eszmekörére alapozó intézmény helyzetét. Kétségessé téve magának az épületkomplexumnak is a sorsát. Mert amiről fentebb szó esett, az csak a kezdet. Pontosabban: annak szánták. A rekonstrukció második szakaszában kerülne (került volna) sor az erkölcsileg megkopott Október 6. utcai két épület részleges/teljes megújítására. Majd a harmadik – a befejező – fázisban a par excellence műemlék szárnyak (mindenekelőtt a Nádor u. 11. sz.) újrafogalmazására. Mégpedig nem kevés anyagi ráfordítással. Annak jegyében vagy inkább érdekében, hogy az eredetileg alapjaiban különböző épületek igazi campusként mind a tanárok, mind a hallgatók számára az ott tanítottak tanultak szellemében (össze)nyitott térként szabadon be- és átjárhatók legyenek.